

De oorsprong der Westvlaamse plattelandskapelanijen in de aangiften van 1787

Door de edikten van 22 en 27 Mei 1786 en 4 en 20 Januari 1787 werd aan de geestelijkheid de verplichting opgelegd haar beneficiés en inkomsten van kerkelijke oorsprong aan te geven. Bijna alle aangiften, eigenhandig geschreven door pastoors en kapelanen, zijn bewaard op het Algemeen Rijksarchief te Brussel (1).

Onder meer dan één oogpunt zijn deze stukken belangwekkend; ze geven ons een juiste raming van de waarde van het beneficie, ze geven de juiste namen van de collateurs, enz. Maar vooral zijn deze aangiften interessant omdat er in moest geantwoord worden op volgende vragen: wie is de stichter van uw beneficie, wanneer gebeurde dit, waar berust de stichtingsakte. De bemoeizucht van de keizer-koster ging werkelijk zo ver dat hij op deze vragen een antwoord verwachtte, dat eigenlijk in de meeste gevallen een historische ontdekkingstocht van belang zou gevergd hebben om er een voldoende antwoord aan te geven, ook in 1787, toen men blijkbaar nog over sommige, thans verloren geraakte documenten beschikte. De meeste declaranten maken er zich voor deze vraag dan ook gemakkelijk van af met het antwoord « néant » of „naer neerstighlyck ondersoeck heeft den declarant niet en connen vinden van dierghelycke acten”!

Toch waren er ook speurders en zoekers die de zaak ernstig namen en met verrassende antwoorden voor de

(1) *Chambre des Comptes*, nrs. 46.820-46.850.

dag kwamen, geput uit soms nu verdwenen archivalia. De samenvatting laten we hier volgen. Alhoewel ook de opgaven voor de stedelijke beneficijs bewaard bleven, namen we opzettelijk deze van de gewone plattelandskapelanijen, omdat er over deze landelijke instellingen meestal minder archief werd bewaard en deze details nopens de oorsprong dus dubbel kostelijk zijn. We geven ze in alfabetische orde. Vermelden we ten slotte dat van sommige, zeker toentertijde bestaande kapelanijen, zoals bvb. de Sint Quirinuskapelanij te Hooglede, geen aangiften aanwezig zijn. Wellicht geraakte de aangifte — als ze wel ooit gedaan werd! — nooit te Brussel of ging naderhand verloren. We vermelden niet die kapelanijen waarvan de aangiften absoluut niets bevatten wat wijst op de oorsprong, en dus voor ons onderzoek zonder belang zijn.

Van de Onze-Lieve-Vrouwekapelanij te *Ardoois* getuigt de kapelaan, Ignaas-Ludovicus van Coquelaere, pastoor van de tweede portie van Sint-Salvators te Brugge, dat hij in het bisdom te Brugge „heeft gezien den act van approbatie, waerbij dese fundatie is goedgekeurt in 1369 door Philippus bisschop van Doornijck. De fondateurs zijn eenighe godvruchtighe menschen geweest op de prochie van Hardoijs ... welckers naemen mij onbekent zijn” (2).

Te *Beerst* waren verschillende „pieuse fondatien” van hoge ouderdom. „Midts het pastoreel huys ende de kercke in de jaren 1500 ... hebben afgebrant” was de oorsprong van de kapelanijen in de kerk onbekend. Het waren de volgende vier: de kapelanijen van Sint-Niklaas, die van O. L. Vrouw d’oude, alias Onze-Lieve-Vrouwe-Reeze, die van O. L. Vrouw de jonge „ook in Beerst” en de kapelanij van O. L. Vrouw „van den hove alias

(2) Onbekend aan *P. Allossery*, *Ardoois meest onder kerkelijk oogpunt*, — Ann. de la Soc. d’Emulation, 1938, p. 54. — van Coquelaere was de zoon van de *Ardoois* griffier, Jan Baptist van Coquelaere.

ter Waere". Enkele andere fondaties werden gesticht door Jo^r Jacques Wijns de jonghe en Jo^e Marie sijn wijf, alsook door Jo^r Jan vander Beerst de jonghe en Jo^e Anastasia van Lichtervelde, o. m. het middagmaal voor de kerkbedienden op derde kruisdag.

Heer ende meester Antonius Procopius de Smet, priester te Harelbeke, bezat de kapelanij van Sint-Jan Baptist te *Beveren-bij-Harelbeke*. De stichter was „den graeve de Ghistelle anno 1452". De titel „is geregistreert onder het bisdom van Doornyk".

Te *Beveren-bij-Roeselare* bestond het beneficie van O. L. Vrouw „van immemoriale tijden". De beneficiant, pastoor M. de Neckere, verklaarde „een instrument van daten 1722" te bezitten.

Joseph van Sieleghem, kapelaan der Kathedraal te Brugge, verklaarde dat de Sint-Joriskapelanij te *Blankenberge* gesticht werd door zekere „Beverluys", maar hij kon geen enkele titel aanwijzen. « L'abbé Derleyn, professeur de cinquième au collège thérésien à Bruxelles » die de Sint-Jacobskapelanij hield, kon meer bijzonderheden aangeven. Zijn stichting dateerde van 1325 en werd gegeven door « Jean de Smit et Marguerite son épouse ». « Le titre est gardé dans les archives de la cathédrale de Bruges, comme il croit ». Het „beneficie van Scherphoudt" te Blankenberge was in 1787 in handen van de pastoor van Blankenberge.

Het „beneficie" te *Bulskamp* was „gefondeert ten jaere 1624 door jonckheer Jan de Cant ende Jouffrouwe Jenne de Cortewille".

François Corneel vander Helst, onderpastoor te Hulste, kapelaan van „O. L. Vr. ten Ruste in een capelle binnen de prochie van *Deerlijck*", kende de naam niet van de fondateur, maar wist voor zeker dat de fondatietitel „met jaer en dagh" bewaard werd in het bisdom te Doornik, alsook waarschijnlijk bij de patroon, Eugenius Jos. Dupuich de Bouclier, heer van Mesplan, te Rijsel.

Ursmar du Monceau, « clerq tonsuré en la ville de Tournai, étudiant en poésie au collège du chapitre », was, zijn jeugdige leeftijd ten spijt, kapelaan van O. L. Vrouw te *Dentergem*. Wat de oorsprong van zijn beneficie betrof : « on en fait la recherche »...

Ook te *Dudzele* ⁽³⁾ waren alle kapelanijen in handen van franssprekende geestelijken. De kapelanij „van de zielen” in de kerk te Dudzele behoorde aan Bruno Jos. Vitas, kapelaan te Rijsel. De fondateur was „mher Jean de Ghistelles, heere van Dudzeele, etc., miles, ende vrouw Jacqueline de Craon zijne geselne”. De akte zou „volgens eene note gehouden bij de ontfangers ... berusten ... in de archiven van het bisdom van Doornijk in den 3n boeck van fondatien folio 6-9... ten jaere 1417”. O. L. Vrouw in de kerk behoorde aan Pierre Jean Haccart « chapelain d’hautes formes de la cathédrale de Tournay »; het Sint-Antoniusbeneficie en de kapelanij van Sint Joris en Eutropius waren aan François Alexander Henri Longueville, « domicilié à Tournay, actuellement en théologie à Louvain”; het Sint-Leonardusaltaar aan Pierre Bochart « pbr., demeurant à Celles (Hainaut)”. Deze laatste waagt zich aan de onderstelling dat zijn fondatie „schijnt anterieur te zijn aen de XIIIe eeuw”.

De „fondatie” te *Eernegem*, in het bezit van Pieter Bousson, Kapelaan van Sint-Donaas te Brugge, alsook de O. L. Vrouwekapelanij aldaar, in handen van de pastoor, werden gesticht door „mr. Pieter van Eernegem, geseyt Louis, rudder, raedt shertoghe van Bourgouigne, erfachtigh controleur van Vlaenderen”, maar de titels waren onvindbaar.

„Den actuelen beneficiant” der geunieerde O. L. Vrouw- en Sint-Pietersaltaren te *Elverdinge* bezat een „copie autentique van de fondatie van O. L. Vr. uyt

(3) Zie ook onder Zedelgem een fondatie van Dudzele.

welcke blijkt dat deze fondatie gedaen is op den 24sten Octobre in het jaer ... 1374" door Louis van Lichtervelde heer van Koolskamp (4).

Het O. L. Vrouwaltaar te *Esen* werd gesticht door „Michiel Guls ende zijne huysvrouwe Elisabeth"; de akte dateert „van den jaere 1339 den 5 7bre ende wort bewaert in de archiven van het capittel der Cathedrale van St. Donaes te Brugghe". Deze nauwkeurige inlichtingen komen van de kapelaan, Pieter Frederic Kleemajjer, kapelaan van het H. Bloed te Brugge. Daar de collateur het kapittel van St. Donaas was, is Kleemajjer dus goed geplaatst om de juiste inlichtingen te verschaffen.

Te *Gijverinkhove* was de toestand ingewikkeld. Van „de castraele cappelle van St. Eloij op Beveren bij Gijverinchove" kon de kapelaan de naam van de fondateur niet achterhalen. Nochtans wist hij dat de wettelijk gecollationeerde kopie van de titel in de kapel te Gijverinkhove berustte, dat het origineel zich bevond in de secretarie van het bisdom te Ieper, en dat dit gedateerd was 26 October 1676, door het bisdom geconfirmeerd 10 April 1677. Hij voegt er aan toe : „Franciscus vanden Broucke heeft als heere van Sint Eloij in 't jaer 1676 de castraele cappelle van St-Eloij staende op de prochie van Beveren geheel dichte aen de limiten van Gijverinchove met approbatie van 't bisdom Ipre, sede vacante, geannexeert aen de cappelle van de prochie van Gijverinchove opdat den cappellaen soude beter kunnen substitueren en sielsorge soude helpen draegen".

Te *Heestert* was het O. L. Vrouwaltaar aan B. J. Danis, « prêtre domicilié à Tournay ». Dit was niet te verwonderen, want het patronaat behoorde aan de Kathedraal te Doornik.

(4) Onbekend aan P. en C. *Tamboryn, Geschiedenis van Elverdinghe* (Brugge, 1929). Later waren er nog van Lichtervelde's heer van Elverdinge.

Het beneficium van Sint-Eutropius te *Heule* was in het bezit van Ignaas Joseph van Beveren, kanunnik te Soignies. Deze had opzoekingen laten doen in het kapittelarchief te Rijsel, vermits het Sint-Pieterskapittel patroon van zijn beneficium was. Naar het scheen was de stichter « un nommé Willamus de Grijsperre. Rifelars de St. Sechin, seigneur de Staele (?), confirma cette fondation par lettres du mois d'octobre 1325 ».

De kapelanij van het H. Kruis te *Hooglede* behoorde aan Frans Mijs, „canoninck en hebdomodarius van Meerbeke bij Ninove” (5).

De „cappelle binnen de prochie van *Izenberge*” was gesticht door „dheer ende meester Judocus Reyphins”. Een titel van 3 April 1672 berustte bij Benoit Reyphins, burgemeester van Poperinge, die in 1787 bij de aangifte, „patroon der cappelle ofte fondatie” was (6).

Voor *Kemmel* is de aangifte wat uitzonderlijk, want ze bestaat alleen uit een geschreven schuldbekentenis van de Navigheer de Kemmel, ten voordele van „de castraele cappelle van Kemmel” ten bedrage van 50 p. gr. Wellicht betrof het hier een kasteelkapel waar 's Zondags werd mis gelezen.

De O. L. Vrouwekapelanij in de kerk te *Koolskamp* kan evenzo haar ontstaan hebben gehad, want de aangifte betitelt ze als „gefondeert in het casteel van Coolskamp”. In 1787 was dit kasteel al lang verdwenen. De beneficium was Frans Mijs van Meerbeke bij Ninove, die ook te Hooglede een kapelanij bezat (zie hoger).

Het O. L. Vrouwaltaar te *Kortemark* was gefondeert door „Jan de Coutere, ende daernaer geaugmenteert bij

(5) D. De Laey, *Geschiedkundige aantekeningen over Hooglede* (Roeselare, 1902), p. 53, schijnt Mijs te rekenen onder de residerende kapelanen.

(6) De kapelanij dateert echter van 1656; L. Ceysens, *Enkele stukken en nota's over O. L. Vrouw van Barmhartigheid te Izenberge*. Ann. de la Soc. d'Emulation, 1932, pp. 139-168.

Danckaert en Jan van Ougierlande, ghebroeders, en mijn heere van Ougierlande, rudder, sone van den voorseiden Danckaert, ende geaugmenteert bij heer Jan Turrque, waervan eene oude fondatie van den jaere 1459 is berustende in den com van de kercke- ende dischgoederen der prochie van Cortemarck". De eerste fondatie moet dus merkelyk hoger opklimmen dan 1459, en wel rond 1400 of nog veel vroeger, want Danckaert van Ougierlande was baljuw van Gent in de jaren 1389-1411 (7) en hij „augmenteerde" maar een reeds bestaande stichting, die wellicht uit de 14^e eeuw dateerde (8). Bij de aangifte in 1787 was Jacob de Bie, pastoor te Kachtem, de bezitter (9).

De kapel van Sint-Jans-Steene te *Krombeke* kon bogen op een even verwarde toestand. Ze was een stichting van „het huys van Hornes, als heeren van Staevele ende Crombeke". Dit was dus denkelijk na 1530, daar de eerste de Hornes pas dan door huwelyk Stavele en Krombeke verwierf (10). Het „recht van patronaat ende collatie" behoorde aan de heerlijkheid toen deze, in 1787 een goede 50 jaar geleden, „te coope gevallen is aen Jo^r vander Straeten, woonende tot Gendt" wellicht in het jaar 1719 (11). Daar kon men waarschijnlijk ook de oorspronkelijke akte weervinden. De bezitter in 1787

(7) H. Nowé, *Les baillis comtaux de Flandre* (Brussel, 1929), pp. 91, 85, 380.

(8) M. Verhaeghe, *Uit het verleden van Kortemark* (Brugge, 1953), pp. 135-138, geeft Jan van Grijsperre, heer van Ougierlande, en zijn vrouw, aan als stichters in 1459. Jan van Grijsperre was in 1459 wel heer van Ougierlande, maar in 1459 was de fondatie al lang gesticht; dat het hier wel over de van Ougierlande's en niet de van Grijsperre's gaat, blijkt uit de akte van 1408 bij L. Gilliodts-van Severen, *Coutume de Winendaele* (Brussel, 1893), pp. 53 (nota) en 335-336.

(9) M. Verhaeghe, *a. w.*, p. 170. Een de Bie was onderpastoor te Kortemark 1771-1776.

(10) L. Gilliodts-van Severen, *Coutume de la ville et châ. de Furnes*, dl. IV (Brussel 1897), p. 59.

(11) A. w., p. 282, geeft de verkoping van 1719 op.

was „heer ende mre Carolus Franc. Cardinael, priester tot Ipre”.

Van het „particulier beneficie eenighsins annex aen de pastorije” van *Kuurne* was de oorsprong onbekend, alhoewel pastoor J. Cardoen de moeite had gedaan om inlichtingen in te winnen bij de archivaris van het bisdom Doornik. De archivaris schreef hem dat hij niets had ontdekt „in de registers der beneficien”. Hij schreef verder dat „int jaer 1711 tgeseyde beneficie nog niet annex en was aen de pastorye van *Cuerne*”. Hij schrijft ook dat „den pastor van dien tijde de thiendeheffers aensprak om pastorele competentie te hebben, hem beklagende dat hij niet conde substitueren met de pastoreele thiende ende landen, en dat de thiendeheffers waarschijnlijk de landen en meeschen van dit beneficie sullen gelaeten hebben aen den pastor om hem te doen swijgen op het point van pastorele competentie”. Een „erfachtigh beneficie ofte patronaetschap” in de kerk te *Kuurne* werd gesticht op 25 Febr. 1679 door Pieter Louis Fingnet alias Pedro Castellanos, „voor sijn zusters Kynderen ende naercomelingen”. In 1787 was het in handen van Pieter Jos. de Cock, fs. Jacobi, priester te Kortrijk, die ook de fondatietitel bezat „als oudtsten erfachtighen hoir”.

Van de twee kapelnijen te *Langemark* kon men geen oorsprong meer aanwijzen. Beide waren in het bezit van niet residerende kapelanelanen : O. L. Vrouw aan Martinus de Somere, kapelaan te Strazele (Fr.-VI.) en Sint-Paulus aan Philip Jacob Neudt, pastoor te Leisele.

Te *Lauwe* deelde de griffier mede aan de kapelaan van O. L. Vrouw, Vincent Jac. Verhulst, onderpastoor te Izegem, dat de Raad van Vlaanderen in 1715 het beneficie had toegewezen „aen de wethouderen der prochie van *Lauwe*”. Titel en fondateur waren onbekend. Voor de Sint-Hubertuskapelanij wist Philip Dominique Codron, priester te Menen, te verklaren dat de titel van

zijn beneficie vroeger verkocht was geworden door de heren van Lauwe, die hem dan bezaten, en dat hij zo onmogelijk iets over de oorsprong kon weten.

Te *Leffinge* werd er blijkbaar meer zorg besteed aan titels. De fondatieakte van de kapelanij van O.L. Vrouw van de Rozenkrans en van het H. Kruis „rust in den coffer expresselick omme dierghelijcke papieren te bewaeren doene maeken, staende in de kercke van t' meergenoemde *Leffinghe*. Nota: dit bescheet sijnde geschreeven op parchemijn in seer oudt-letter ende midts den ouderdom daerop gecommen sijnde differente rasuren ende door het ployen de vernietinge van differente woorden, en is het niet wel meer leselick". De beide aangevers, Liv. Pattyn, pastoor, en Alexander Hollevoet, koster van *Leffinge*, wisten toch dat hun beneficie voortkwam van een „zekeren Ricquaert fs. Jacobus Boudeloots ende Cornelia zijn wettelick wijf", in datum van 24 Juli 1500.

De kapelanij te *Mariakerke* was misschien jonger. Ze werd gesticht door een zekere Jacob Lauwers fs. Petri. Ter pastorij berustte er „eene copie van den tytel van 17 maerte 1631, onderteekent bij laste van S. H. den bisschop van Brugge". Eveneens een „geauthentiqueerde copie op den 9 Junius 1639 door den notaris Verwarte" uit Brugge was in de pastorij.

Het „beneficie gefondeert in een cappelleken toegewijd aen den H. Akarius binnen *Moorslede*" is volgens de verklaring van onderpastoor Pieter Jos. Duthoy „soo anticq dat men nergens den naem van den fondateur kan ontdekken".

Alhoewel de kapelanij van Sint-Brigida te *Oostvoleteren* ook een afzonderlijke kapel buiten de kerk betrok, is men hier beter ingelicht door de tekst van „eenen sarc gematst in den meur binnen de cappelle", als volgt: „Hier licht begraeven heer Jan de la Broye; van deze cappelle was hij erfachtigh, broeders ende susters scame-

le ende moye weest sijn arme ziele gedachtigh, hij heeft een misse te weke bezet, dits waerachtigh met een de profundis by zijne levende lyve ende een lof van maria teeren de vyanden machtigh ende hevet aldus op sijn serc doen schryven omme dat in een memorie soude blyven om godts dienst te vermeerderen heeft hij dit gedaen door Christus passie en wonden vijf, bidt voor u overleden cappellaen. anno 1560". Maar kapelaan Car. Taintenier, de declarant, heeft de tekst van het graf-schrift verkeerd begrepen, want hij geeft Jan de la Broye op als fondateur ! (12).

Een model van onwetendheid was de aangifte van *Oudenburg*. De fondateur der Kapelanijen van het H. Kruis, Sint-Niklaas en het Noordhof was „door den ouden laps van tijde niet bekend" en „ door de revolutien van oorloghen ende brant, en weet men van geene titels als de possessie ende bezit" ...

Voor de twee gegroeppeerde kapelanijen te *Pittem* kunnen de bezitters daarentegen tamelijk nauwkeurig de omstandigheden der stichting aanwijzen. De ene groep, bevattend de beneficijs van O. L. Vrouw buiten het koor, Sint-Hilarius, Sint-Elooi en Sint-Catharina, in handen van onderpastoor Janssens, werd respectievelijk gesticht in 1358 door de heer van Pittem, in 1362 door Joannes de Lenseré en in 1361 door de confraters van het H. Kruis. De andere groep der Sint-Niklaas- en de Sint-Jansaltaren, behorend aan Philip Colens, priester te Ruiselede, werd gesticht, de eerste door „eenighe parochiaenen der prochie van Pitthem" in 1360, de andere „onbekent" (13).

(12) De stichting der kapel ligt veel vroeger, cf. *M. English, Vereering van Sinte Brigida in Westvlaanderen*, Biekorf, 1940, pp. 68-71, die ook de tekst van deze zerksteen weergeeft.

(13) *V. Arickx, Geschiedenis van Pittem* (Pittem, 1951), pp. 46-50, haalt deze en nog meer bijzonderheden aan. „Joannes de Lenserie" is Jan van Lensele, oud pastoor.

De declarant van „Notre Dame ten Poele onder Langhemarck”, eigenlijk *Poelkappelle*, moet de vragen niet goed verstaan hebben. Hij schrijft : „ghelijck de cappelle van Poele geen beneficie en is, soo is er geen beneficiant”, maar „de cappelle is belast met het ontlasten de fondatien gedaen door Janneken Carpentier, Winnocus, Jan en Ignaes Vulsteke”. Daarentegen legt hij een verklaring af voor het beneficie van „O. L. Vrouwe te Poelcappelle in de prochie van Langhemarck” (14). De aangever, Jan Baptist Descnap (15), vond de originele titel niet, maar denkt dat hij vernietigd werd „in den fatalen brandt van d’abdie van Vormezeele” (collateur).

Een oude stichting was het beneficie van „O.L. Vrouw en Sint-Niklaas te *Rekkem*, daterend van 10 October 1347, volgens een opgave uit een authentieke kopie van 1656, door de bezitter, Léopold Jos. Brassart, « prêtre du diocèse de Tournay, domicilié à Condé en Haynaut où il a été appellé et agréé pour enseigner les humanités aux enfants de chœur de la collégiale de la dite ville”. De fondateurs waren : « Jean de le Haye Breugers et Beyteers sa chere amie et compagne et Rogiers de le Dale, fondateurs et bienfaiteurs”.

De O. L. Vrouwekapelanij te *Reninge* werd, volgens het getuigenis van onderpastoor Jos. Emm. Schottey, gesticht door „wijlent heer ende mre Jan de Deckere, pastoor tot Reninghe op 29 September 1644”.

Te *Roesbrugge* was de fondatie „van eene wekelijksche misse in ’s Heeren cappelle in Roesbrugge, prochie van

(14) De „cappelle ten Poele” was al openbare bidplaats in de 16e eeuw, cf. *D. Lescouhier, Gesch. van het kerkelijk en godsd. leven in West-Vlaanderen* (Brugge, 1926), p. 45. Ze stond op het grondgebied van Langemark, maar was in 1787 een eigen instelling, want in de aangifte van Langemark is ze niet te vinden.

(15) „Ghebortigh van Rousbrugge in de prochie Haringhe, bisdom van Ipre, priester geworden ten jaere 1738, ende bezitter geworden van het beneficie ten jaere 1744, woonachtigh tot het selve Poelcappelle”. Wellicht deed hij parochiedienst te Poelkappelle?

Haringhe" ingesteld door „heer ende mre. François Destien, priester" bij akte van 22 October 1692, verleden voor notaris Seclers te Gent. De andere kapelanij te Roesbrugge was één der weinige dorpskapelanijen waarvan men de stichting op geloofwaardige gronden kon terugvoeren tot in de 13e eeuw. De kapelaan, Ignaas Jan Riquart, schrijft dat ze gefondeerd werd door „Guills. van Bethune ende sijne huysvrauwe Elisabeth van Rousbrugge". „Daer existeert enen tyttel van fondatie van de cappelle van Rousbrugge ... van den jaere 1220, dagh ..., wort bewaert bij den declarant als beneficiant van het selve beneficie ofte fondatie".

Carolus Lud. de Carnin, kanunnik der kathedraal te Doornik, moest gegevens verstrekken over de kapelanij ter ere van de H. Drievuldigheid te *Slijps* bij Moorslede, waarvan het patronaat in handen was van zijn familie, de heren de Carnin te Staden. Hij „con nergens d'origine ontdekken", maar vermoedt terecht dat „het een der voorzaeten is van den actuelen heer baron van Slijps die het geseide beneficie gefondeert en de naerschreven goederen g'annexeerd heeft". In dit verband schrijft hij dat er in de kapel te Slijps nog drie oude grafstenen zijn „wanof den eenen is van sekeren Willem Slijp, overleden in het jaer 1414, de twee andere schijnen nog van veel ouder daete te zijn, midts de gravure t'eenemaal onleesbaer is".

De desservitor der pastorie van *Snaaskerke*, Pieter Beirens, beneficiant der Sint-Jacobskapelanij, wist zo weinig te vertellen, dat hij zelfs „onbekent" moest schrijven naast de vraag wie het patronaat der kapelanij bezat!

Het O. L. Vrouwaltaar te *Varsenare* was in handen van Pieter Jos. Compagnion, kapelaan te Broekburg (Fr.-Vl.). Dit is niet verwonderlijk, daar de collatrice de abdis van Broekburg was. De abdis had hem medegedeeld dat de fondatietitel te Brugge „in de greffie of

in het bisdom" moest berusten, maar meer kon hij niet achterhalen.

De „capelanie van de prochie" van *Vinkem* dateerde van 7 Februari 1635 en werd gesticht door „Jacqueline de Cortewille, douariere van m'her Jan de la Tour, heere van Roushove".

De Sint-Niklaaskapelnij te *Westkapelle* was in 1787 in het bezit van Philip Dumon, pastoor van Mannekenvere, die tevens de gelukkige bezitter was van nog twee kapelanijen: die van het H. Kruis en van O. L. Vrouw, van Uthenem", beide te Oostkerke.

De kapelanij van O. L. Vrouw ter Biest te *Wevelgem*, was sinds de vernieling der kapel, in de kerk ondergebracht. Ze was zo oud dat de bezitter, Jan Philip Pardoën, kanunnik te Mesen, zelfs na een onderzoek te Doornik, geen nadere uitleg kon verstrekken.

De fondatie „van 26 messen t'sjaers aen O. L. Vrouw-altaar" te *Wingene* kwam „soo 't schijnt van Joannes de Schaepcoper, priester". Maar van de eigenlijke stichting wist pastoor Rog. Vynagie, kapelaan van O. L. Vrouw, niets af.

Moke, proost van het kapittel te Torhout, en Heunesse, kanunnik, gaven de stichting aan van „Sint Hubertus op het casteel van *Wijnendaele*". Ze „word gepresumeert gefondeert te sijn door Robertus Frisius in 't jaer 1071 alsdan grave van Vlaenderen ende heere van den casteele ende lande van Wijnendaele" (16). Natuurlijk konden ze geen titel aanwijzen. Onder de verplichtingen van dit beneficie worden vermeld: de H. Mis op Zon- en Heiligdagen „gereserveert de vier hooghdagen", op St.-Hubert, alsook „onderwijsinghe in christelijcke leeringe"

De „castrale capelle van *Zandvoorde*" werd gesticht door „m'her Max. Pierre de Velaere, heere van Zand-

(16) In 1071 was er nog geen sprake van „den lande van Wijnendaele" In 1256 was er op het kasteel reeds een kapelaan; cf. *L. Gilliodts-van Severen, Coutume de Winendaele* (Brussel, 1893) pp. 4, 315.

voorde, ende vrouwe Margriete Triest de Raveschot bij contract van den 16 July 1687 in handen van den collateur" (de heer van Zandvoorde, wonende te Brugge).

Onder de aangiften van *Zedelgem* bevindt zich de declaratie van Bernard Gillis, pastoor aldaar, van een beneficie, hem verplichtend tot 6 missen per week in de kerk te Dudzele, en gesticht door „Cornelius ende Pieter Urbaen". „Daer existeert eenen titel van de fondatie in het casteel van Oostkercke, maer den beneficiant en heeft nogh den titel nogh eenige bewijzen van het beneficie in handen, uytgenomen de collatie". De heer van Oostkerke was patroon ⁽¹⁷⁾.

Tenslotte vermelden we *Zuikerkerke*, waar het O. L. Vrouwaltaar een stichting was van Christiaan de Witte, maar waar er momenteel geen titularis was „ter causen het proces noch hangende ongedecideert".

L. VAN ACKER

(17) Onbekend aan F. Ronse, *Geschiedenis van Zedelghem*.